

Stortingets Utdannings- og forskningskomite

Oslo, 19.oktober 2017

Forslaget til statsbudsjett 2018 - forskning

Vi viser til vår anmodning om å møte i komiteens budsjett høring og vil med dette kommentere regjeringens budsjettforslag ihht Programkategori 07.70 Forskning, Kap. 285 Norges Forskningsråd og Kap.287 Forskningsinstitutt og andre tiltak.

FFA er bekymret for at det foreslås en realnedgang i forskningsbudsjettet, men ser også positive tegn i oppfølging av Langtidsplan for forskning og høyere utdanning bl.a. når det gjelder internasjonalt forskningssamarbeid.

Vi vil i det følgende kommentere noen momenter i budsjettforslaget.

Oppsummert har FFA følgende konkrete forslag for 2018:

- For at Norge skal gjennomføre de nødvendige langsiktige omstillingene i næringslivet og samfunnet, må myndighetenes forskningsinnsats utgjøre 1,25% av BNP i en overgangsperiode fra 2018. Økningen må forsterke innsatsen for å løse samfunnets store utfordringer og sikre samfunnsnytte av forskningsmidlene. Virkemidler som utløser forskning i og for næringslivet og som bidrar til modernisering i offentlig sektor må særlig styrkes.
- Veksten i forskningsmidlene må fordeles via Forskningsrådets konkurransearena.
- Regjeringens forslag om økning i stimulerings til EU-deltakelse på 79 mill kr støttes. Stim-EU må justeres for å gi økt stimulans til koordinering og samarbeid med bedrifter og offentlige virksomheter i EU-prosjekter.
- Basisbevilgningen til alle forskningsinstituttene gis priskompensasjon og ingen kutt i 2018. For Kunnskapsdepartementets budsjett (de samfunnsvitenskapelige instituttene) gir dette en økning ut over regjeringens budsjettforslag (kap 287, post 57) på kr 9,1 mill kr i 2017, til 191,125 mill.
- Basisbevilgningen til forskningsinstituttene trappes opp gradvis til 25% i en femårig opptrappingsplan. Økningen i basisbevilgning gis en strategisk og tematisk innretning mot de prioriterte områdene i Langtidsplanen.

Hvem er FFA?

Forskningsinstituttene Fellesarena organiserer de 46 (2016) selvstendige forskningsinstituttene som fyller kriteriene for basisbevilgning fra Forskningsrådet. Norge har i sin instituttsektor et velfungerende apparat for anvendt og målrettet forskning og problemløsning. Den anvendte forskningen er innrettet mot de store samfunnsutfordringene og bidrar til konkurransekraft, innovasjonsevne og omstilling i næringsliv og offentlig sektor. Evalueringer og studier viser at forskningsinstituttene holder høy faglig kvalitet, har stor vitenskapelig publisering og høyere siteringsfrekvens enn UH-sektoren, og henter hjem en stor andel av EU-midlene. Se Fakta om forskningsinstituttene i vedlegg.

Instituttene er viktige som forsknings- og innovasjonspartnere for bedriftene og fungerer som *akseleratorer for innovasjon og omstilling* i samfunnet. Instituttene bygger en bro mellom grunnleggende forskning og private og offentlige virksomheters behov for ny kunnskap og nye løsninger.

Investering i kunnskap avtar - realnedgang i forskningsbudsjettet bekymrer

Regjeringens forslag til statsbudsjett 2018 følger ikke opp Langtidsplanens satsing på forskning for å løse de store samfunnsutfordringene. Forslaget innebærer en samlet nedgang i offentlige bevilgninger til forskning fra 1,05% av BNP til 1,04% av BNP. Forslaget er overraskende og uheldig i en tid hvor omstilling, fornying og innovasjon er mantraet for at Norge skal utvikle nytt næringsliv, videreutvikle velferdssamfunnet og bidra til å løse de store samfunnsutfordringene innenfor klima, energi, helse og sikkerhet. Reduksjonen er også overraskende i lys av at 1,25% av BNP ble holdt opp som mål i valgkampen for kort tid siden.

Fremtidens samfunnsliv og næringsliv vil være kunnskapsbasert. Skal regjeringen nå sitt eget mål om at 3% av BNP brukes på forskning, må den offentlige forskningsinnsatsen øke ytterligere i en overgangsperiode for å utløse investering i forskning i og for næringslivet. Veksten må rettes mot næringsrettet forskning og stimulere næringslivet til å øke sin forskningsaktivitet og –investering, samt mot omstilling og modernisering i offentlig sektor. Løsningen ligger i samspill mellom private og offentlige virksomheter og forskningsmiljøene, nasjonalt og internasjonalt.

FFA mener at

- For at Norge skal gjennomføre de nødvendige langsiktige omstillingene i næringslivet og samfunnet, må myndighetenes forskningsinnsats utgjøre 1,25% av BNP i en overgangsperiode fra 2018. Økningen må styrke virkemidler som utløser forskning i og for næringslivet og som bidrar til modernisering i offentlig sektor.

Langtidsplan for forskning og høyere utdanning må være forpliktende, også for forskningens unnsaluttrere

Langtidsplanens operative mål for å bygge verdensledende forskning er oppfylt; opptrappingsplanene for rekrutteringsstillinger og forskningsinfrastruktur nås i 2018 med regjeringens forslag til statsbudsjett. Også mobilisering til økt internasjonalt forskningssamarbeid i EUs Horisont 2020 følges godt opp. På alle disse områdene definerer Langtidsplanen konkrete opptrappingsplaner, som med budsjettforslag 2018 blir oppfylt. Det er særlig gledelig og viktig at mobilisering til Horisont 2020 blir forsterket med 79 MNOK i 2018, som er et år med svært store utlysninger i dette programmet hvor forskningsinstituttene deltakelse er særdeles viktig. Enda viktigere vil det være å justere Stim-EU ordningen slik at den gir sterkere stimulans til internasjonalisering gjennom samarbeid med bedrifter og offentlige virksomheter i EU-prosjekter.

De overordnede målene i Langtidsplanen om *styrket konkurransekraft og innovasjonsevne, løse store samfunnsutfordringer* er ikke nådd. Skal disse samfunnsmålene nås, krever det langsiktig, målrettet finansiering som er tydelig innrettet. Da må sektordepartementene prioritere midler til utfordringsdrevet forskning på sine samfunnsområder.

Det bekymrer FFA at den norske regjeringen og mange departementer med store ansvarsområder ikke prioriterer forskning sterkere. Skal vi løse de store samfunnsutfordringene, kreves det ny innsikt, og da er det urovekkende at departementer med store budsjetter, som Samferdselsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Arbeids- og sosialdepartementet, Klima- og miljødepartementet og Utenriksdepartementet ikke investerer tungt i forskning for å finne framtidens løsninger. I budsjettforslaget framstår de som *forskningens unnsaluttrere*. Samlet økte bevilgninger til forskning på muliggjørende teknologier (75 mill) og mindre økninger til grønn konkurransekraft (20 mill), arbeid og velferd (10 mill), og transport (30 mill) er positive unntak og må gis forpliktende opptrappingsplaner.

FFA er innforstått med at dette til dels er ansvarsområder som ligger til andre komiteer enn UF-komiteen. Samtidig har KD og UF-komiteen den koordinerende rollen i forskningspolitikken og kan bidra til helhetlig og bred oppfølging av Langtidsplanen. Erfaringen med at forpliktende opptrappingsplaner gir resultater, er avgjørende for å sikre bred satsing på forskningsbasert utvikling på bredden av prioriteringer i Langtidsplanen.

Vekst i forskningsmidlene må fordeles via Forskningsrådet. Åpen konkurranse om forskningsmidlene gir best utvikling av forskningsmiljøene, kvalitet i forskningen og målrettet valg av virkemidler.

FFA mener at

- Norge må forsterke forskningsinnsatsen på de viktigste områdene for å løse det norske og det internasjonale samfunnets utfordringer. Veksten i forskningsbevilgninger må komme på de tematiske prioriterte områdene i Langtidsplanen og det må etableres forpliktende, langsiktige økonomiske mål på disse områdene. Det vil utløse innovasjonspotensialet og gi størst samfunnsnytte av forskningsmidlene.
- Veksten i forskningsmidlene må fordeles via Forskningsrådets konkurransearena.
- Regjeringens forslag om økning i stimulerings til EU-deltakelse på 79 mill kr støttes. Stim-EU må justeres for å gi økt stimulans til koordinering og samarbeid med bedrifter og offentlige virksomheter i EU-prosjekter.

Omstillingspotensialet i forskningssamarbeid må utløses – styrk basisbevilgningen

Samfunnseffekten av den anvendte forskningen er godt dokumentert av både EU og OECD. Den siste (2016) effektanalysen av det norske næringslivets forskningssamarbeid med de teknisk-industrielle instituttene viser at forskningssamarbeidet har gitt økt verdiskaping i størrelsen 80 milliarder pr år de siste 10 årene, eller 1,1% av samlet verdiskaping i industrien den samme perioden.

Norske selvstendige forskningsinstitutter har en basisbevilgning på 10% i gjennomsnitt, de teknisk-industrielle instituttene har 7% basisbevilgning. Dette er meget lavt i forhold til de forskningsmiljøer en samarbeider og konkurrerer med nasjonalt og internasjonalt, som har en basisbevilgning på 25%-50%. Basisbevilgningen benyttes til faglig utvikling, vitenskapelig publisering og til å identifisere kunnskapshull og innovasjonspotensiale i samspill med brukere av ny kunnskap. I UK benytter en [Catapults](#), i [Tyskland Fraunhofer](#) og i [Nederland TNO](#), dvs forskningsinstitutter med basisbevilgning på 25%-50%, som katalysator for innovasjon i tette samspill med næringsklynger og offentlige virksomheter.

Lav basisbevilgning til norske selvstendige forskningsinstitutter gjør det vanskelig for instituttene å forske tilstrekkelig fremtidsrettet og på tema som det ikke er finnes betalingsvilje for i dag. De teknisk-industrielle instituttene har for eksempel hatt mye engasjement bundet opp i petroleumsrelaterte oppdrag og programforskning. Instituttene har begrenset langsiktighet og for lite strategisk handlingsrom til å iverksette framtidsrettede strategier og fagutvikling som ser ut over kortsiktige markedsbehov. Lav basisbevilgning gir stor avhengighet av eksisterende kunder og dermed kortsiktige strategier. Lav basisbevilgning gjør at instituttene må begrense langsiktig og eksplorativ faglig utvikling og samspill med brukerne.

Både instituttevalueringene gjennomført av internasjonalt sammensatte paneler og OECDs *Review of Norway's research and higher education policy* (2017), understreker dette: Basisbevilgningen til norske forskningsinstitutter er så lav at det begrenser samfunnseffekten av instituttene, på tross av at forskningen holder høy kvalitet og god relevans. Konklusjonen er entydig: Lav basisbevilgning er en hovedutfordring og må styrkes. Stortinget var også i behandling av Industrimeldingen tydelig på at en vil styrke basisbevilgningene til de teknisk-industrielle instituttene.

I regjeringens budsjettforslag reduseres forskningsinstituttene basisbevilgning samlet. En foreslått økning på 15 mill kr gir mulighet til å ta opp SINTEF Raufoss i ordningen, samt kompenserer for prisveksten for de teknisk-industrielle instituttene. En gjennomgående reduksjon øker avstanden til forsknings- og innovasjonspolitikken i Europa og norske forskningsinstitutter gis dårlige konkurransevilkår nasjonalt og internasjonalt. Viktigst er likevel at norsk næringsliv og offentlige virksomheter ikke får del i den innovasjonskraften som instituttene kunne representert.

FFA foreslår at

- Basisbevilgningen til alle forskningsinstituttene gis priskompensasjon og ingen kutt i 2018. For Kunnskapsdepartementets budsjett (de samfunnsvitenskapelige instituttene) gir dette en økning ut over regjeringens budsjettforslag (kap 287, post 57) på kr 9,1 mill kr i 2017, til 191,125 mill.
- Basisbevilgningen til forskningsinstituttene trappes opp gradvis til 25% i en femårig opptappingsplan. Slik kan instituttene også i Norge ta et langsiktig perspektiv, kan være innovasjons- og omstillingsmotor for næringslivet, for offentlige virksomheter og for ny politikk. Økt basisbevilgning vil bygge kunnskapsgrunnlag og infrastruktur for morgendagens utfordringer og gi instituttene mulighet til å konkurrere på like vilkår internasjonalt. Økningen i basisbevilgning til forskningsinstituttene gis en strategisk og tematisk innretning mot de prioriterte områdene i Langtidsplanen og sikrer dermed at en bygger langsiktig anvendt forskning på de viktigste områdene for samfunnet.

Vennlig hilsen

Agnes Landstad
Daglig leder FFA

Fakta om forskningsinstituttene i Norge

Forskningsinstituttene Fellesarena (FFA) representerer forskningsinstitutter med [basisbevilgning fra Forskningsrådet](#):

- 46 forskningsinstitutter som driver anvendt forskning på ideell, non-profit basis
- 6200 årsverk (2016)
- Årsomsetning NOK 9,6 mrd (2016)
- Har i gjennomsnitt 10% basisbevilgning fra Forskningsrådet. Øvrige inntekter er konkurransebasert.

Forskningsinstituttene samlet

- Står for 23% av den samlede forskningsinnsatsen i Norge (2015)
- Har hentet hjem 128 mill euro fra EU i Horisont 2020 (pr juni 2017), totalt 272 mill euro fra EU i 7. rammeprogram (hele perioden), dvs 30% av norsk deltagelse i EUs Horisont 2020. Totalt NOK 1,25 mrd i inntekter fra utenlandske kilder (2016)
- Forskningsinstituttene deltakelse i EU-forskningen mobiliserer norske bedrifter og offentlige virksomheter til europeisk forsknings- og innovasjonssamarbeid
- Scorer godt i konkurranse om forskningsmidler; utfører forskning for 40% av Forskningsrådets konkurranseutsatte midler og en tredjedel av de totale offentlige FoU-midler
- En av ti doktorgradskandidater er tilknyttet forskningsinstituttene
- Har et omfattende FoU-samarbeid med bedrifter og offentlige virksomheter i Norge og i utlandet

Grupperingene

Forskningsinstituttene i FFA varierer med hensyn til faglig innretning, arbeidsoppgaver, brukere, organisasjonsform, finansiering og historisk bakgrunn. Også størrelsen varierer sterkt fra de største som SINTEF og IFE til de minste som Frisch-senteret og Vestlandforskning. Forskningsinstituttene kan grupperes i (2016):

- Teknisk-industrielle institutter (2.817 årsverk)
- Miljøinstitutter (1.011 årsverk)
- Primærnæringsinstitutter (1.406 årsverk)
- Samfunnsvitenskapelige institutter (992 årsverk)

Forskningsinstituttene Fellesarena FFA

FFA ønsker å være et viktig virkemiddel i forskningspolitikken og bidra til å øke samfunnets avkastning av forskningen, bl.a.

- bidra med forskning for å løse viktige samfunnsutfordringer innen teknologi, klima, energi, helse og velferd
- mobilisere næringslivet til å forske mer
- øke innovasjonstakten gjennom offentlige innkjøp
- øke deltagelsen i internasjonale forskningsprogrammer
- utdanne flere anvendte doktorgrader